PAPER - 2

MT

2017 1100

Seat No. | | | | | | |

MT - SANSKRIT ENTIRE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I PAPER - II

Time : 3 Hours **(Pages 10)** **Marks : 80**

✶ प्रथमः विभागः - गद्यम् ।

प्र.१. अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

१. अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)

I) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

मातामही शिवानीं स्मरति यतः ....

(शिवान्याः मनसि पर्यटनप्रेम अस्ति । / शिवान्याः मनसि पक्षिप्रेम अस्ति ।)

II) पूर्णवाक्येन उत्तरत । १

पक्षिमित्रैः पक्षिणाम् अध्ययनार्थं किं कृतम्?

III) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यं लिखत । १

अभयारण्यं दृष्ट्वा मातामही प्रसन्ना भवति।

चिरंजीविनि शिवानि, नैका आशिषः ।

वत्से, अत्र प्राप्ताहं भरतपुरं दिनद्वयात्पूर्वम् । रमणीयं निसर्गरूपं विविधखगैरुत्कूजितमनुभूय मनो मे न तृप्तिमायाति । त्वां चातीव स्मरामि अत्रागत्य, विशेषतः तव पक्षिप्रेम तेषां विषयकं कौतूहलञ्च । त्वया ज्ञायत एव यदेतत् 'केवलदेवराष्ट्रीयोद्यानं' पक्षिणामभयारण्यम्। तेषां कृते अत्र विशेषव्यवस्था विशेषा निर्बन्धाश्च कृताः भारतशासनेन । एतावद् विशालं वनं द्रष्टुं द्वित्राः दिनाः न पर्याप्ताः, यतोऽस्य क्षेत्रं विस्तीर्णं वैविध्यपूर्णं च। विविधस्वरूपाणां खगानां कृते विविधप्रकाराणि स्थलानि अत्र निर्मितानि । स्थलपक्षिणां शुष्का तृणस्थली, जलविहगार्थं जलस्थली, आनूपं वा स्थलम् अपि च वृक्षखगानामधिवासभूताः महावृक्षा अपि अत्र विद्यन्ते। नैकानि सारङ्गागाराणि विविधवर्णैः खगैः आवासार्थमङ्गीकृतानि अत्र । वृक्षपक्षिणः, तृणपक्षिणः अपि च जलपक्षिणोऽपि अत्र बहुसंख्यया वसन्ति । तेषां त्रिशतषट्षष्टिमिताश्च प्रजातयः सुखेन वसन्ति क्रीडन्ति च । तित्तिरसदृशाः तृणपक्षिणः क्रीडन्तः दृश्यन्ते । वृक्षेषु चित्रबलाकानां कुलानि कलकलं कुर्वन्ति पर्यटकानां चेतांसि हरन्ति। विविधप्रकारकाः क्रौञ्चाः तृणेषु भक्ष्यं गवेषमाणाः दूरतः नयनपथमायान्ति । जलेषु खगानां बहवः जातिविशेषाः विहरन्तः दृश्यन्ते । श्वेतः चमसचञ्चूः इति पक्षिविशेषः सविशेषं लक्ष्यते। अन्येऽपि पक्षिणोऽत्र शीतवासार्थं देशान्तरादपि आयान्ति । सैबेरियादेशात् आगच्छन्तः अत्र शीततर्तौ वसन्तः क्रौञ्चाः अधुना नामशेषतां गताः इति तु दुःखकरं लज्जास्पदमपि । लद्दाखप्रान्तादपि नैके खगा आगत्य अत्र हिमसमये वसन्ति ।

२. शब्दज्ञानम् । (काः अपि ३ कृतीः कुरुत ।)

I) सन्धिविग्रहं कुरुत । १

i) प्राप्ताहम् - .... + ... ।

II) चतुर्थपदं लिखत । १

i) द्विजः : खगः :: पठनेच्छुः : .... ।

III) गद्यांशात् चित्वा विशेषणं लिखत । १

i) .... दिनाः । .... जातिविशेषाः।

IV) गद्यांशात् चित्वा सप्तम्यन्तशब्दौ लिखत । १

३. स्वमतप्रकटनम् । २

राष्ट्रीयोद्यानस्य महत्त्वं माध्यमभाषया स्पष्टीकुरुत ।

ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

१. अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)

I) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

वानराः दंष्टुमधावन्, यतः ....

(स्वामी निश्चलः अभिमुखः जातः । / स्वामिना पद्प्रहारस्य अभिनयः कृतः ।)

II) पूर्णवाक्येन उत्तरत । १

के स्वामिनं मार्गे अन्वधावन्?

III) वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । १

याचकः निर्भयतायाः उपदेशं करोति ।

जिज्ञासुः विचारशीलः बालनरेन्द्रः सदैव चिन्तनमग्नः आसीत् । एकदा मात्रादिष्ट दुर्गादिव्याः मूर्तिं क्रीत्वा स गृहमागच्छत् । दुर्गापूजामहोत्सवं नाम शक्तिपूजनमिति स जानाति स्म । गृहं निवर्तमानः सः शक्तेः स्वरूपचिन्तने मग्नोऽभवत् । अकस्मात् तस्य विचारमाला खण्डिता तुरगपदानां रवेण । तेन दृष्टं यत् मण्डलाधिकारिणः अश्वयानं मार्गे वेगेन धावति इति । स्वसंरक्षणाय स मार्गाद् दूरं गन्तुं प्रायतत । सहसा तेन दृष्टं यत् काचन बालिका मार्गे खेलने मग्नास्ति । सा अश्वयानागमनविषये न जानाति । सवेगम् अश्वयानं तस्याः कृते यमयानमेव। तद्विलोक्य नरेन्द्रस्य हस्ताद् मूर्तिः पतिता । तेन धावित्वा झटिति सा बालिका अश्वमार्गाद् दूरीकृता तस्याः मात्रे च प्रदत्ता । तस्याः मात्रा अश्रुपूर्णनयनाभ्यां तस्मै आशीर्वचनं दत्तम् । यदा स गृहमागतः तदा तेन ज्ञातं यत् तस्य हस्तात् च्युता मूर्तिः तत्रैव मार्गे भग्ना वर्तते । आत्मानमपराधिनं मत्वा स मात्रे सर्वमकथयत् । तदा मात्रोक्तं ''वत्स नरेन्द्र, विरम शोकात्। यद्यपि त्वया मूर्तेः पूजा न कृता तथापि बालिकायाः साहाय्यं कृत्वा, बालिकारूपशक्तिदेवतायाः एव पूजनं कृतम्।'' धन्या सा माता धन्यश्च बालनरेन्द्रः ।

२. शब्दज्ञानम् । (काः अपि ३ कृतीः कुरुत ।)

I) पूर्वपदं लिखत । १

i) कोऽपि : कः + अपि :: कठिनोऽयम् - .... + ... ।

II) पर्यायशब्दांना मेलनं कुरुत । १

	अ	ब
(1)	देवालयः	मार्गः।
(2)	पन्थाः	मन्दिरम् ।
		धर्मः ।

III) गद्यांशे 'स्वामी' शब्दस्य कृते उपयुक्ते द्वे विशेषणे .... , ... । १

IV) गद्यांशे आगते द्वे पूर्वकालवाचक-धातुसाधित-ल्यबन्त-अव्यये .... , ... । १

३. पृथक्करणम् ।

क्रमानुसारं योजयत । २

विवेकानन्दमहोदयः
- १. पलायितुमारभत ।
- २. भीतः ।
- ३. अन्नपूर्णायाः मन्दिरं गतः ।
- ४. पदप्रहारस्य अभिनयः कृतः ।

क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

१. अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)

I) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

प्रसन्नचित्तेन भगवता सुगतेन भिक्षवे नूतनचीवराणि दत्तानि, यतः ....

(भिक्षुणा भगवतः सुगतस्य सेवा कृता । /

भिक्षुणा पुरातनचीवरस्य पूर्णतया उपयोगः कृतः।)

II) कः कं वदति । १

पुरातनपादपोशिनः सूत्राणि वर्तिरूपेण उपयुज्यन्ते ।

III) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । १

मा कुरुत अनावश्यकक्रयणम् इति भारतीया विचारसरणिः ।

एकदा कोऽपि भिक्षुःभगवन्तं प्रति जगाम । तं प्रणम्य अधोमुखः सोऽतिष्ठत् । भगवता पृष्टः सः अकथयत्, ''मम चीवराणि जीर्णानि अतः प्रार्थये ददातु मे नूतनचीवराणि ।'' ततः भगवता पृष्टं किं कृतं त्वया पुरातनचीवराणाम्? स प्रत्यवदत्, ''भगवन्, तत् चीवरं मया शयनीयरूपेणोपयोजितम्''। भगवान् पप्रच्छ ''किं कृतं त्वया पुरातनशयनीयस्य।'' स उवाच अहं रात्रौ तद् उपधानरूपेण गृह्णामीति । तदाकर्ण्य कुतुहलेन भगवान् अवोचत्, ''वत्स ! कुत्रास्ति ते पुरातनमुपधानम् ।'' तदपि जीर्णं जातमतः मया तद् पादस्वच्छीकरणाय द्वारे पादपोशी इति स्थापितं तथा च पुरातनपादपोशिनः सूत्राणि दीपस्य कृते वर्तिरूपेण उपयुज्यन्ते मयेति प्रत्युवाच सः । तच्छ्रुत्वा प्रसन्नचित्तेन भगवता तस्मै नूतनचीवराणि दत्तानि ।

प्राचीनैषा कथा वस्तुवस्तुनः उपयोगः कथं करणीयः इति कथयति नः । क्षुद्रवस्तुनः निर्माणेऽपि नैसर्गिकसंसाधनं तथैव मानवीयपरिश्रमाणामावश्यकता विद्यते । चित्ताकर्षकं वस्तु क्रीत्वा पश्चाद् यदि न रोचते तर्हि सहजतया वयं बहिः त्यजामः । येन केनापि रूपेण वस्तुनः उपयोगः भवत्येव इति मनसि कर्तव्यम् । उपभुज्य त्यजत इति विचारं दूरीकृत्य विविधप्रकारैः पुनःपुनः उपयोगं कुरुत । मा कुरुत अनावश्यकक्रयणमिति भारतीया विचारसरणिः अनुकरणीया । स्मर्तव्यमिदं सर्वदा अमूल्यं विद्यते सर्वम् ।

२. **शब्दज्ञानम् । (काः अपि ३ कृतीः कुरुत ।)**

I) उचितं पर्यायं चित्वा लिखत । १

i) तच्छ्रुत्वा - ...... + ... । (तत् + छुत्वा / तच् + श्रुत्वा / तत् + श्रुत्वा)

ii) प्राचीनैषा - ...... + ... । (प्राचीन+ऐषा /प्राचीना+एषा / प्राचीना+ऐषा)

II) विलोमपदानां मेलनं कुरुत । १

	अ	ब
(1)	क्रयणम्	नूतनम् ।
(2)	पुरातनम्	जीर्णम् ।
		विक्रयणम् ।

III) गद्यांशतः उचितविशेषणे चित्वा लिखत । १

i) .... उपधानम् ।

ii) .... वस्तु ।

IV) गद्यांशे आगते सम्बोधनपदान्त - शब्दौ लिखत .... , ... । १

३. **पृथक्करणम् ।** २

शब्दपेटिकां पूरयत । (प्रदेशाकारमनुसृत्य)

(तपोवनम्, भारतदेशः, बौद्धविहारः, अवन्तिनगरम्)

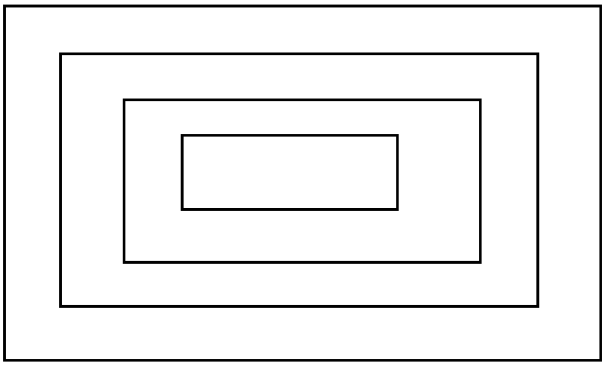

✶ द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।

प्र.२. अ) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।

१. पृथक्करणम् । २

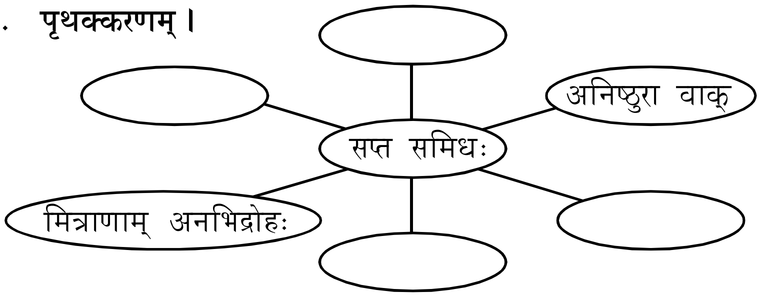

धृतिः क्षमा दया शौचं कारुण्यं वागनिष्ठुरा ।
मित्राणां चानभिद्रोहः सप्तैताः समिधः श्रियः ।।१।।
धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मं बुधाश्चिन्वते
धर्मेणैव समाप्यते शिवसुखं धर्माय तस्मै नमः ।
धर्मान्नास्त्यपरः सुहृद् भवभृतां धर्मस्य मूलं दया
धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म मां पालय ।।२।।

२. माध्यमभाषया लिखत । २

द्वितीयश्लोकस्य तात्पर्यं माध्यमभाषया लिखत ।

प्र.२. ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।

१. शब्दज्ञानम् ।

I) पद्यांशे आगते विलोमपदे लिखत । १

i) शत्रुः × .... ।   ii) सुलभम् × .... ।

II) पृथक्करणम् । १

गजनीनरेशस्य द्वे विशेषणे

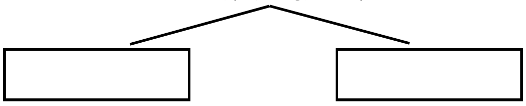

वंशेऽथ तस्मिन् किल फारुकेन्द्रो बभूव राजा मलिकाभिधानः ।
तस्याभवत् सूनुरुदारचेताः कुलावतंसो गजनीनरेशः ।।१।।
मित्रं प्रीतिरसायनं नयनयोरानन्दनं चेतसः
पात्रं यत् सुखदुःखयोः सह भवे न्मित्रेण तद्दुर्लभम् ।
ये चान्ये सुहृदः समृद्धिसमये द्रव्याभिलाषाकुला -
स्ते सर्वत्र मिलन्ति तत्त्वनिकषग्रावा तु तेषां विपत् ।।२।।
अहो महत्त्वं महतामपूर्वं विपत्तिकालेऽपि परोपकारः ।
यथाऽऽस्यमध्ये पतितोऽपि राहोः कलानिधिः पुण्यचयं ददाति ।।३।।

२. **अन्वयपूर्तिः ।** २
अहो, महतां ...... अपूर्वम् । विपत्तिकाले अपि ...... (क्रियते) यथा ...... आस्यमध्ये पतितः अपि कलानिधिः ...... ददाति।

क) द्वे सुभाषिते शुद्धे पूर्णे च लिखत । ४
i) मुहूर्तं .... मृदुः ॥
ii) रागे .... प्रशस्यते ॥
iii) अणुपूर्वं .... कुरु ॥

ड) वृत्तनाम चिनुत । १

वंशभवो गुणवानपि सङ्गविशेषेण पूज्यते पुरुषः ।
न हि तुम्बीफलविकलो वीणादण्डः प्रयाति महिमानम् ॥

अस्य श्लोकस्य वृत्तनाम .... इति । (इन्द्रवज्रा / उपेन्द्रवज्रा / गीतिः)

✶ तृतीयः विभागः - स्थूलवाचनम् ।

प्र.३. अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।

१. **अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**
I) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यं लिखत । १
संस्कृतभाषा राष्ट्रभाषा भवितुमर्हति इति भीमरायस्य अभिमतम् ।

II) एकपदेन उत्तरं लिखत । १
कः भीमरायं शङ्कां पप्रच्छ ?

प्रियसंस्कृतवाग्भीमः कामं जानन् विबुधवाङ्महत्ताम् ।
ऐच्छत् तां स्थापयितुं हिन्दीव राष्ट्रवाचः पदे ॥१॥
दलितमहासङ्घस्य च कार्यसभायां तदा भीमरायः ।
प्रस्तावोपन्यासं कृतवान् गीर्वाणवाग्विषयम् ॥२॥
संस्कृतवाङ्माहात्म्यं विशदीकुर्वंस्तदा भीमरायः ।
प्रोवाच संस्कृता वाक् भारतीयसंस्कृतेर्मूलम् ॥३॥
नैकगिरां प्रसवित्री भिन्नप्रान्तीयभारतीयानाम् ।
मान्या सदैव विदुषाम् अर्हति नो राष्ट्रभाषात्वम् ॥४॥
कैश्चित्सांसदमुख्यैः संस्कृतवाग् भवतु राष्ट्रभाषेति ।
प्रस्ताव उपन्यस्तो भीमस्तेषामभूत् प्रमुखः ॥५॥
मैत्रोपनाम विद्वाञ् ज्ञातुं भीमस्य संस्कृतज्ञानम् ।
पप्रच्छ भीमरायं संस्कृतवाण्यैव निजशङ्काः ॥६॥
प्रत्युत्ततार मैत्रं गीर्वाणगिरैव भीमरायोऽपि ।
श्रुत्वा तत्संवादं सर्वेऽप्यासन् चकितचकिताः ॥७॥
वृत्तं तन्नैकेषु प्रकाशितं प्रमुखवृत्तपत्रेषु ।
पाठं पाठं सर्वे प्रभावितास्तस्य चातुर्यात् ॥८॥

२. **पृथक्करणम् ।** २

मेलनं कुरुत ।

	अ	ब
(1)	तत्संवादं श्रुत्वा	गीर्वाणगिरैव प्रत्युत्ततार ।
(2)	मैत्रोपनाम विद्वान्	सर्वे प्रभाविताः ।
(3)	वृत्तं पाठं पाठं	सर्वे चकितचकिताः ।
(4)	भीमरायः	संस्कृतवाण्या निजशङ्काः पप्रच्छ ।

✶ चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।

प्र.४. यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ३ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)

अ) **परिच्छेदपूर्तिः ।**

मञ्जूषातः उचितशब्दान् चित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत । ५

अद्यत्वे हॉकीक्रीडा जनानां लोकप्रिया क्रीडा वर्तते । शतमीटरपरिमिते विशाले .... एकस्मिन् पक्षे एकादशक्रीडकानाम् अपरस्मिन् पक्षे च एकादशक्रीडकानाम् इतस्ततः धावतां दृश्यम् अतीव मनोहारि । यदा निपुणक्रीडकेन नीयमानः कन्दुकः परपक्षगोले प्रविशति तदा दर्शकाः करतलध्वनिं कुर्वन्तः .... उत्साहं वर्धयन्ति। यः दलः अधिकान् .... करोति स विजयी भवति। आकाशवाणियन्त्रात् हॉकीप्रतियोगितानां समाचारान् अनेके जनाः श्रुण्वन्ति अथ च दूरदर्शनयन्त्रेभ्योऽपि लक्षशः .... क्रीडकानां खेलचातुर्यं .... प्रसीदन्ति। हॉकीक्रीडा भारतीयानां राष्ट्रीया क्रीडा। भारतेन ऑलिम्पिकप्रतियोगितासु स्वर्णपदकं लब्धम्।

(विजयिपक्षस्य, दर्शकाः, क्रीडाङ्गणे, गोलकान्, दृष्ट्वा)

ब) **३ पर्यायेषु १ विषयम् अधिकृत्य पञ्चवाक्यात्मकं निबन्धं लिखत ।** ५

१. संस्कृतभाषा । २. वृत्तपत्राणि । ३. दीपावलिः ।

क) **संस्कृतानुवादः ।**

८ वाक्येषु ५ वाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादं कुरुत । ५

i) न्यायाधीशाने अपराध्याला शासन करावे.
ii) नाटकाच्या प्रारंभी सूत्रधार (आपल्या) बायकोला बोलावतो.
iii) धैर्य माणसाचे मोठे भूषण आहे.
iv) कार्यक्रम केव्हा सुरु होईल ?
v) तुझ्या भावाचे नाव सांग.
vi) ही फुले आम्हा दोघांकडून आणली गेली आहेत.
vii) वाघ गवत आणि झाडांची पाने खात नाही.
viii) मुलांची नावे मला आठवत नाहीत.

ड) वाक्यरचना ।

i) धातूनां प्रयोगः - ४ धातुषु ३ धातून् प्रयुज्य ३ वाक्यानि संस्कृतभाषया लिखत । ३

१. धातु रुच् (१ आ.प.) २. धातु याच् (१ आ.प.)

३. धातु रक्ष् (१ प.प.) ४. धातु स्निह् (४ प.प.)

ii) अशुद्धिसंशोधनम्-अव्ययानि प्रयुज्य रचितेषु ४वाक्येषु २वाक्ययोः अशुद्धिसंशोधनं कुरुत । २

१. भानोः अभितः पृथ्वी परिभ्रमति ।

२. महिलाभ्यः कृते शिक्षणम् आवश्यकम् ।

३. अलं कोपम् ।

४. रमा पाककलायाः प्रवीणा ।

✶ पञ्चमः विभागः - व्याकरणम् - उपयोजनकौशल्यम् ।

प्र.५. यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)

अ) क्रियापदरूपैः आवलिपूरणम् । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।) ३

तृतीयपुरुष-एकवचनस्य रूपाणि लेखनीयानि ।

धातुः	आज्ञार्थः	वर्तमानकालः	परोक्षः भूतकालः	विध्यर्थः	द्वितीयः भविष्यकालः	प्रथमः भूतकालः
ब्रू (२ प.प.)	....	ब्रवीति	....	ब्रूयात्	....	....
तन्(८आ.प)	तनुताम्	....	....	....	....	अतनुत

ब) नाम-सर्वनामरूपैः आवलिपूरणम् । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।) ३

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
सम्बोधनम्	....	....	भगवन्तः
प्रथमा	....	अनुयायिनौ	....
पञ्चमी	तस्मात्	....	....
द्वितीया	....	युवाभ्याम् - वाम्	....

क) धातुसाधित-विशेषणैः कोष्ठकपूर्तिं कुरुत । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।) ३

कर्मणि भूतकालवाचक-धातुसाधित-विशेषणम्	कर्तरि भूतकालवाचक-धातुसाधित-विशेषणम्	कर्मणि विध्यर्थक-धातुसाधित-विशेषणम्	कर्तरि वर्तमानकालवाचक-धातुसाधित-विशेषणम्

(पृष्टवान्, ज्ञातम्, मान्यः, कृता, शयनीयम्, अनुसरन्तः, ज्ञातवती, अनुतिष्ठन्तः)

ड) समासाः ।

विग्रहवाक्यानां समासनामभिः सह मेलनम् । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।) ३

	अ	ब
i)	विविधाः वर्णाः, तैः ।	इतरेतर द्वन्द्व समास
ii)	वेगेन सह ।	उपपद तत्पुरुष समास
iii)	छाया च आतपः च ।	बहुव्रीहि समास
iv)	न प्रियम्, तस्मिन् ।	षष्ठी तत्पुरुष समास
v)	मनः हरति इति ।	कर्मधारय समास
vi)	शीतवासाय इदम् ।	नञ् तत्पुरुष समास
vii)	चमसः इव चञ्चूः यस्य सः ।	चतुर्थी तत्पुरुष समास
viii)	रसानां निर्मितिः ।	अव्ययीभाव समास

इ) वाक्यपरिवर्तनम् । (४ पर्यायेषु ३ पर्यायाः लेखनीयाः ।) ३

i) जनाः सङ्गणकीयपत्रेण स्वसन्देशं प्रेषयन्ति। (प्रयोगं परिवर्तयत।)

ii) भवान् सत्वरमागच्छतु । (त्वम् योजयत् ।)

iii) दृष्टमात्रे तस्मिन् चित्रे तस्य मनः प्रहृष्टमेव। (सतिसप्तमीरचनां निष्कासयत।)

vi) वृक्षात् फलानि पतन्ति । ('बाल' इति प्रयोजककर्तृपदम् उपयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत ।)

फ) सङ्ख्यावाचकाः । (रिक्तस्थानपूर्तिः ।) (४ पर्यायेषु ३ पर्यायाः लेखनीयाः ।) ३

i) एतेषां .... वैद्यानामुपचाराः उत्तमाः न सन्ति किम्? (६)

ii) .... प्रमुखाः दिशः सन्ति । (४)

iii) अस्याम् आवल्यां .... मञ्चः त्रुटितः । (दुसरा)

iv) दिनस्य .... महिलाः अवकरसङ्ग्रहणं कुर्वन्ति । (दोनदा)

✶ षष्ठः विभागः - अनुवादकौशल्यम् ।

प्र. ६. अ) संस्कृतगद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत । ४

राईटबन्ध्वोः प्रयोगाद् अष्टवर्षपूर्वं भारद्वाजमुनिना लिखितस्य ''यन्त्रसर्वस्वम्'' नाम्नः ग्रन्थाधारेण शिवकर - बापूजी - तळपदे नाम्ना केनचिद् वैज्ञानिकेन गिरगावसमुद्रतटे सफलतया विमान-उड्डान-प्रयोगः कृतः। प्रयोगसमये बॅ. जयकरः, महाराजः सयाजिराय-गायकवाडः इत्यादयः मान्यवराः उपस्थिताः। दुर्दैवेन एषा महत्त्वपूर्णा घटना दुर्लक्षिता जाता। तळपदे महोदयेन विमानस्य इन्धनत्वेन रसः तथा सूर्यशक्तिः उपयोजिते। सम्प्रति नासा संस्थापि तस्याः अवकाशयानानां कृते तदेव इन्धनम् उपयोजयति।

ब) संस्कृतपद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत । ४

पादोपभुङ्क्ते तव पादुकेय
एते प्रयच्छ प्रणताय मूर्ध्ना।
यावद् भवानेष्यति कार्यसिद्धिं
तावद् भविष्याम्यनयोर्विधेयः।।

क) संस्कृतनाट्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत । ४

राजा – (समन्तादवलोक्य) सूत, अकथितोऽपि ज्ञायत एव यथायमाश्रमाभोगस्तपोवनस्योति। (स्तोकमनन्तरं गत्वा) तपोवननिवासिनामुपरोधो मा भूत्। एतावत्येव रथं स्थापय यावदवतरामि।

सूतः – धृताः प्रग्रहाः। अवतरत्वायुष्मान्।

राजा – (अवतीर्य) सूत, विनीतवेषेण प्रवेष्टव्यानि तपोवनानि नाम। इदं तावद् गृह्यताम्। (इति सूतस्याभरणानि धनुश्चोपनीयार्पयति।)

Best of Luck